

MEIJE graslanden

nieuwe paden in een oud landschap

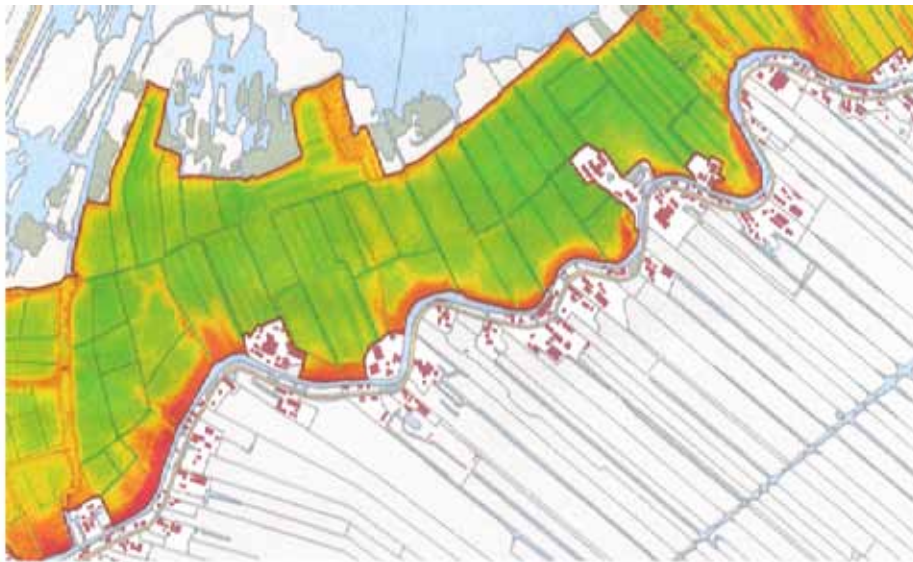
BIJDRAGE VAN GIJSBERT SMIT AAN DE VISIE OP VERSTERKTE NATUUR IN EEN
EEUWENOUDE CULTUURLANDSCHAP
2007-2010

De Meije: een kronkelig hoogveenriviertje als begrenzing van versterkte natuur

In een groot samenwerkingsverband van de provincies Zuid-Holland en Utrecht is het kunstproject "Zangsporen" voortgekomen waarbij de verhalen, de geschiedenis en de poëzie van de streek zijn weerslag in diverse beeldende producties zouden krijgen. Dit onder coördinatie van het CBKU. Het project waar ik aan deel nam was na Nieuwkoop/Noorden het project Meije graslanden: vele honderden hectares nieuwe natuur in een zeer waardevolle omgeving tussen de veenstroom de Meije en de Nieuwkoopse plassen. Om mijn deelname was gevraagd vanwege de succesvolle samenwerking met de landschapsarchitect en de ontwikkeling van de waardenmatrix waarmee we de beleving van de diverse gebieden bespreekbaar wilden en konden maken.

Samenwerkingspartners waren: Provincies Zuid Holland en Utrecht, Waterschap Rijnland, Natuurmonumenten en het CBKU

hoogtekaart van het gebied (groen is laag, oranje hoog)

Er is een raamvisie ontstaan waarin de diverse waarden en wensen van o.m. bewoners en Natuurmonumenten een plaats kregen. Het zeer oude landschap, de "kathedralen van de Lage Landen in de middeleeuwen" de oude bebouwing en verkavelingen, de levende natuur, de variatie aan sferen, en de archeologie vormden een dankbaar richtsnoer voor de ontwerp.

We gaven richting aan het landschapsonwerp door de verschillende gebieden in het plangebied te benoemen met namen die tegelijkertijd de richting van het ontwerp aan gaven. Zoals: Weissenbruchs atelier, Honderd Morgenpolder of Oervlakte. In de laatste zone bijvoorbeeld ligt een oude diluviale stroomrug die doorsneden wordt door de kavelstructuur die bij de eerste ontginningen in de vroege middeleeuwen ontstonden.

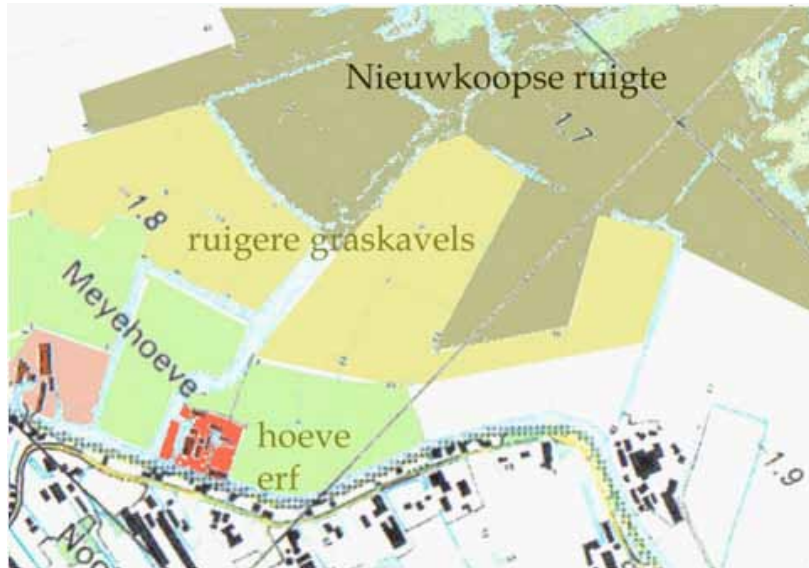
Door ieder gebied te analyseren op de verschillende waarden en kwaliteiten konden we inrichtingsvoorstellen onderbouwen en voorbereiden. Ik omschreef een ontwerprichting op hoofdlijnen met een doorzicht naar mogelijke detaillering in de uitwerkingsfase. In de diverse gebieden zou nieuw plaats zijn voor kunst en vormgeving zoals windmolens en observatieplekken.

Provincie Zuidholland schreef: de afgelopen vijftig jaar is er in de natuur veel veranderd. De weilanden waren vroeger aanmerkelijk bloemrijker. Ook waren er veel meer verschillende vogels te horen en te zien. Het water in de plassen stond vol waterplanten. De laatste tien jaar hebben gemeente, waterschap en Natuurmonumenten hard gewerkt aan natuurherstel. De waterkwaliteit is verbeterd. Rietlanden zijn geplagd om de gevolgen van zure regen ongedaan te maken. Maar er is meer nodig om de achteruitgang van de Nieuwkoopse natuur te stoppen. Nieuwe natuurgebieden

Ten zuiden van de plassen liggen de Meijegraslanden. Een aanzienlijk deel van de graslanden blijft ook in de verdere toekomst zoals het nu is. Wel krijgen de weilanden straks een natuurlijk waterpeil. Vooral in de winter en het vroege voorjaar zal het gras vochtiger zijn dan nu, wat gunstig is voor allerlei weidevogels. Verder zal er minder mest gaan worden gebruikt. Zo ontstaan weilanden vol bloemen. In sommige stukken van het toekomstige natuurgebied ontstaan kleine plasjes en bossages.

Op twee plekken in de directe omgeving van de plassen werken Provincie Zuid-Holland, Dienst Landelijk Gebied, Hoogheemraadschap Rijnland en Natuurmonumenten aan nieuwe natuurgebieden. De gemeente Nieuwkoop is deelnemer om toe te zien op het proces. Want het college van B&W beslist uiteindelijk over de bestemmingswijziging van agrarisch naar natuur.

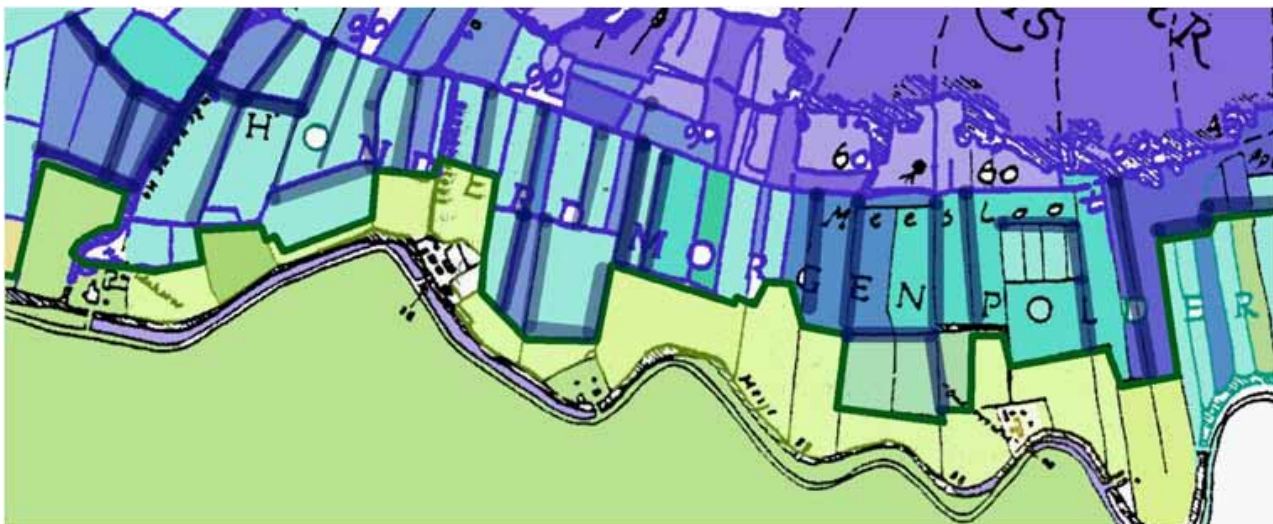
Omgeving Meije hoeve

De Meije Hoeve is de eerste versterkte hoeve van waaruit het gehele Nieuwkoopse gebied is verkaveld. In mijn visie moest de structuur van landerijen gekoppeld worden en blijven aan de bebouwingsvorm. Met andere woorden de setting van een historisch gebouw zou een zichtbare relatie moeten blijven houden met het omliggende landschap.

Honderd Morgenpolder

Voor de Honderd Morgenpolder was een grote vernatting voorzien (1,5m waterhoogte) Door de analyse en de oplossingen die wij aanboden kon een groot deel van de bezwaren van aanwonenden worden weggenomen met een bufferzone die de oorspronkelijke verkaveling beter zichtbaar maakte dan tevoren. Een uitwerkingsidee lag in het gedeeltelijk herstellen van de vele kleine poldertjes waaruit het gebied is opgebouwd om met windobjecten de waterstand voortdurend (at random) te laten fluctueren, om daarmee ook de oorspronkelijke wordingsgeschiedenis beter te visualiseren

Weissenbruchs atelier

Onsterfelijk landschap

Bij de hoger gelegen kavels, waar hier en daar nog veen en de daarbij behorende typische vegetatie voorkomen, was de leidende gedachte om de middeleeuwse ontginningsstructuren in stand te houden en te versterken. Basis hiervoor en inspiratie geven de schilderijen van de Haagse Schoolschilders die de sfeer ter plaatse goed weergaven; vandaar de inspirerende naam "Weissenbruchs Atelier". In deze benadering zou op diverse manierende toegankelijkheid en beleving van het gebied kunnen worden vergemakkelijkt.

Uiteindelijke spelregels

In processen waarbij veel partijen om tafel zitten ontstaan makkelijk complexiteiten die enorm vertragend kunnen werken. Om onduidelijkheden weg te nemen heb ik een zo simpel mogelijke set aan spelregels benoemt die uiteindelijk leidend voor alle inrichtingsvoorstellen zouden moeten worden.

In het overleg tussen Annette Borgstein, Gijsbert Smit en Danny Eijsackers zijn we ingegaan op de manier waarop Cultuurhistorie en landschap een definitieve plaats krijgen in het ontwerpproces.

Aangezien het proces zich zal uitstreken over een groot aantal jaren lijkt het ons zinnig eerst een aantal algemene ontwerprichtlijnen te formuleren om daarna per sfeer/deelgebied een set spelregels vast te stellen. Zodoende ontstaat een soort "vocabulaire" waarmee in interactie met ondermeer de aanwonenden naar een gedragen en gedeelde visie gewerkt kan worden.

Van grof naar fijn

Voor het hele gebied geldt dat de waarden die we geformuleerd hebben op zijn minst bewaard dan wel versterkt dienen te worden. Dus openheid, variatie en leesbaarheid van de geschiedenis zijn zaken die zwaar wegen en die een uiteindelijke richting aan de inrichting geven. Aan de hand van onze waardenmatrix kunnen we zien waar een gebied laag in scoort; juist daarin kan bijvoorbeeld een aanvulling voorgesteld worden en kunnen de kernwaarden versterkt worden.

Basisregels:

1. toon de oorspronkelijke structuur door de overgang van ontginning>verwilderd steeds in de vorm van gradienten. Bij de Meije dus uitgaan van de bebouwings-/ontwikkelingscentra (Meijehoeve/de heuvel) of de eerste verkavelingsstructuur met copes (in Weissenbuchs atelier) die overgaan in de zozeer gewenste Nieuwkoopse plassen natuur.
2. Ontwerp vindt plaats met respect voor reeds eerder vastgelegde beleidskaders en waarden (archeologie, cultuurhistorie etc.)
3. Beheer speelt op de lange termijn een grote rol in hoe het gebied gaat ogen; omschrijving hiervan speelt een grote rol dus

Uitwerkingsregels

Deze formuleren we per deelgebied; ze gaan over toegankelijkheid, de soort beplanting, hekken, plankenpaden, waarborgen openheid etc.

Vanuit de lucht (rechts) lijken de structuren in het veen sprekend op de "songlines" (links) die de inspiratie vormden voor Zangsporen:

